

Bəşəriyyətə qarşı törədilmiş cinayət

Xocalı Ağdam-Şuşa yolu üzərində Əsgərlə Xankəndi arasında mühüm yaşayış məntəqələrindən biri idi. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini kobudcasına pozaraq keçmiş sovet ordusunun Xankəndidə yerləşən 366-cı alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərinə hücum keçdi və dinc əhaliyə misli görünməmiş qəddarlıq etdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev Xocalı faciəsi haqqında demişdir: "Bütövlükdə Azərbaycan xalqına qarşı yönəldilmiş Xocalı soyqırımını öz ağılagəlməz qəddarlığı və qeyri-insani cəza üsulları ilə bəşər tarixində tayı-bərabəri olmayan bir vəhşilik aktıdır. Bu soyqırım, eyni zamanda, bütün bəşəriyyətə qarşı tarixi bir cinayətdir".

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Ələsgər Novruzovun həyat yoldaşı Şəkibə Mustafayeva: 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni quldurları Rusiya ordusunun Xankəndidə yerləşən 366-cı motoatıcı alayının köməyi ilə Xocalıya hücum edəndə mən üç azyaşlı övladım ilə birlikdə evdə idim. Həmin vaxt həyat yoldaşım Ələsgər postda olduğu üçün evdə yox idi. Bizimlə bir məhəllədə yaşayan qocalar, qız-gəlinlər və uşaqlar evimizin zirzəmisinə topladılar. Heç kim öz yurdunu tərk etmək istəmirdi. Ancaq biz düşmən əlinə keçməyə dəyər, gecənin qarantılığında öz evimizi tərk etməyə məcbur olduq.

Hər tərəf ağappaq örpəyə bürünmüşdü. Biz Qarqarçayı çox çətinliklə keçib meşəyə girdik. Mən üç uşağımı çox çətinliklə aparırdım. Onlar xeyli yorulmuş və hərəkət edə bilmirdilər. Ermənilərin qəflətən açdığı atəş hamını pərən-pərən saldı. Ağappaq qarın üstü bir anın içində qıpqırımızı insan qanına boyandı. Erməni quldurları qocalara, uşaqlara, südəmər körpələrə, hətta, hamilə qadınlara belə rəhm etmədən dinc əhaliyə qarşı misli görünməmiş cinayət aktı törətdilər. Bir gecənin içində yurd-yuvamız dağıldı, yaxınlarımızı və doğmalarımızı itirdik. Mən üç övladım ilə bir-

likdə çox çətinliklə gəlib Ağdamın Şelli kəndinə çatdım.

Həyat yoldaşım həmin gecə səhərə qədər erməni quldurları ilə döyüşmüş və tutduqları mövqedən bir addım da olsun geri çəkilməmişdilər. Lakin düşmən gülləsi Ələsgərin həyatına son qoydu. Onu doğulub boya-başa çatdığı Laçın rayonunun Kürdhacılı kəndində dəfn etdilər. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 25 fevral 1997-ci il tarixli fərmanı ilə Novruzov Ələsgər Xanlar oğluna ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verildi.

Mən üç övladım ilə Bakı şəhərində məskunlaşdım. Dövlətimizin bizə göstərdiyi diqqət və qayğı nəticəsində övladlarımı böyütdüm. Oğlum Ülvü, qızlarım Vüsələ və Piyalə hər üçü ailə qurublar. Nəvəm babası Ələsgərin adını yaşadır. Arzum budur ki, balaca Ələsgər atalı-analı böyüsün, xalqına və dövlətinə layiqli övlad olsun.

Xocalı şəhər sakini Dürdanə Ağayeva: 12 yanvar 1972-ci ildə Xocalı şəhərində anadan olmuşam. 13 yaşım olanda atam Xankəndidə yerləşən xəstəxanada erməni həkimi tərəfindən ürək əməliyyatı olundu və bir gün sonra vəfat etdi. Mən 1988-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra əvvəlcə tikiş fabrikinə, sonra isə Xocalı Poçtunun telefon zəngləri bölməsində işlədim. 17 sentyabr 1988-ci ildə erməni daşnakları Əsgəran rayonunun mərkəzindən keçən Ağdam-Şuşa avtobuslarını daşa tutdular. 1990-cı ilin əvvəllərində ermənilər mitinq keçirməyə başladı və hər yerə "Qarabağ Ermənistandır" yazılmış plakatlar asdılar. 1990-cı ilin payızın-

da həm kiçik müdafiə dəstələri, həm də polis tərəfindən yaradılmış qruplar Əlif Hacıyevin briqadasında birləşdi. 1 noyabr 1990-cı il tarixində erməni quldurları Xocalının bütün yollarını bağladı və şəhər tamamilə blokada alındı.

Vəziyyət gündən-günə pisləşir, əhali çətin günlər yaşayırdı. Ermənilər şəhərin elektrik xəttini də kəsdi. Xocalıda vəziyyət daha da ağırlaşdı və aclıq başladı. Ermənilər gecələr "Alazan" raketləri, iriçaplı pulemyotlarla şəhəri atəşə tutdular. Qadın, uşaq və qocalar zirzəmilərdə gizlənir və özlərini qorumağa çalışırdılar. Xocalı müdafiə briqadasının komandiri Tofiq Hüseynov, Əlif Hacıyev, Xocalının sabiq icra başçısı Elman Məmmədov tez-tez stansiyaya gəlir və böyük həyəcanla Ağdama və Bakıya zəng edib, kömək istəyirdilər. Ancaq onlara yalan vəd verilərək, "Möhkəm durun, kömək və silah göndərəcəyik", - deyirdilər.

Xocalı əhalisi böyük səbirsizliklə kömək gözləyirdi. Nəhayət, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni faşistləri Xocalı şəhərinə beş istiqamətdən hücum keçdilər. Gecə saat 01:30 radələrində şəhər əhalisi doğma yurdlarını tərk edib, Ağdam istiqamətinə yola düşdülər. Qışın şaxtalı bir günündə Qarqarçayı keçib meşəyə üz tutduq. Orada adamların bir neçəsi soyuqdan donaraq öldü. Şaxta adamları əldən salsa da, onlar özlərində dözümlü və qüvvə toplayaraq gedirdi.

Səhərin açılmasına az qalmışdı. İcimdə müdhiş bir qorxu var idi. Qarşıda bizi böyük fəlakətin gözlədiyini hiss edirdim. Birdən qəfil atəş səsleri eşidildi, güllələr yağış kimi üstümüze yağdı. Hamı pərən-pərən düşdü. Bir anın içində ağappaq qar qıpqırımızı qana boyandı. Erməni quldurları qocalara, cavanlara, uşaqlara, südəmər körpələrə, hətta hamilə qadınlara rəhm etmədən dinc əhaliyə qarşı misli görünməmiş cinayət törətdilər.

Xocalı şəhər sakini Sahib İmani: Tarixin bütün

dövrələrində Azərbaycan xalqına düşmən olan mənfur erməni daşnakları 1988-ci il fevralın 12-də Dağlıq Qarabağda torpaq iddiası ilə mitinq keçirdilər. SSRİ rəhbərliyinin dəstəyi ilə güclənən erməni quldurları 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə öz çirkin niyyətlərini həyata keçirmək üçün ağır texnika və sovet ordusunun ən müasir silahları ilə Xocalı şəhərinə hücum etdilər. Şəhər əhalisi doğma yurdu tərk edib, Ağdam istiqamətində irəlilədilər. Şaxtalı gecədə Qarqarçayı keçib meşəyə üz tutduq. Çox çətinliklə gedərək Naxçıvan kəndinin yaxınlığına çatdıq.

Erməni quldurları yüksəklikdə dayanıb Xocalı camaatını gözləyirdi. Onlar əhalini mühasirəyə alıb, güllələyirdilər. Atam Ağayar, qardaşım Malik, qohum Murad, onun Aysel və Gülmirə adlı iki qızı erməni quldurları tərəfindən qətlə yetirildi. Təsədüf nəticəsində mən sağ qaldım. Qardaşım Malikin həyat yoldaşı Sonanı 12 gündən sonra çox ağır vəziyyətdə meşədən tapdılar. Onu Bakı şəhərində yerləşən xəstəxanaların birinə apardılar. Sonanın ayaqlarını şaxta vurduğu üçün barmaqlarını kəsdi. Bu faciə qəlbimizə vurulmuş ən ağır yara-dır.

Azərbaycan tarixinin ən dəhşətli səhifələrindən biri olan Xocalı soyqırımından 30 il ötür. 44 gün ərzində rəşadətli Azərbaycan Ordusu parlaq qələbə qazanaraq, şəhidlərimizin qisasını aldı və torpaqlarımızı işğaldan azad etdi.

Kamil İSMAYIL,
"Respublika".